

חיי-אדם = חצי שנה מאסר

זר-הדין שהטיל השופט אורי שטרומן על ניסן אישגוייב, שהורשע בהריגת נער בן 13 במחנה הפליטים בלאטה, קומם כל שוחר צדק במדינה. חצי שנה של עבודת כשרות הציבור תמורת חייו של ילד, לא נראה עונש הולם. הסופר והעיתונאי עמוס קינן הרחיק לכת, הוא גינה את גור-הדין כמילים בוטות והוונן לחקירה על זילות בית-המישפט.

עד גזר-הדין לא עורר המישפט כל עניין בציבור ודווח עליו רק בכמה מילים בכרוניקה היומית. בעוד שחווה יערי, אביה גרונת וגיתית איורעאלוב עשו כותרות, המשיך ניסן אישגוייב, שנאשם בהריגת הילד, את חייו כרגיל. הוא לא ישב במעצר ולא עמד לפני סקרנות הציבור והתיקשות. המיקרה אירע ב-1982, זמן רב לפני האינתיפאדה. משאית לאיטוף אשפה, שעליה עבר אישגוייב, חלפה ליד הרחוב בלאטה בלילה כשכנס עם אישגוייב ירו עור שני תורים לעברו. דה. כאשר התקרבו למחנה עצרו אותם אנשי מג"ב וביקשו מהם לנסוע במסלול הרחוק יותר מהמחנה. הסיבה לכך הייתה חבורה של הכדור הקטלני לגוף אנבים שהתחבאו בסמיטה, וורקו אנבים לעבר מכוניות שנסעו בכביש הראשי. בשלב מסוים, כאשר נאלץ לעשות פניית פרסה, ירו אישגוייב מהמכונית, כיוון את הנוף שנשא איתו וירה אל חבורת הנערים. הוא נעצר על-ידי אנשי מג"ב, לחקירת סיבה הירי.

בעוד אישגוייב נחקר, הוכחה גופתו של הנער לבית-החולים ראפ"דה, ושם נקבע כי הוא מת מפצע שנגרם על-ידי כדור שפגע בעכוו. בדיקה בליסטית הכיחה כי הכדור הקטלני נורה מהנוף של אישגוייב. בגלל סיבות שונות, ביניהן גם עבירה נוספת של אישגוייב, שהרג אשה בשם, נרחה מישפטו והסתיים רק השנה. הוא נאשם על-ידי התובע משה שילה בהריגת הנער.

אנשי מג"ב שהיו במקום העירו

כיסלו

במישפט כי מטר-האנבים לא היה מסוכן, ולא סיכן כלל את אישגוייב וחבריו. אבל השופט שטרומן קבע כי קשה לחוש את הרגשת הסכנה ממקום שיבתם של אנשי מג"ב, וכי הערכת הסיכון ממקום מושבו של הנאשם היתה שונה לחלוטין. הנאשם כפר באשמה וטען כי לא מנישקו נורה הכדור הקטלני, וכי הוא ירה באוויר. טענותיו אלה של הנאשם שוללו אחת לאחת בראיית חותכות. גם מקום החריצה של הכדור הקטלני לגוף הקורבן העיד כי הנער היה בבריחה כאשר נורה ונהרג. השופט קבע כי הנאשם ירה תחילה באוויר וסיים בירי יריה הקבילה לקרקע, וכי בין הירי הראשון לאחרון פנה הקורבן אחורה. אין ספק שאסור היה ולא היה צורך בירי במידי האנבים, קבע השופט, די

היה ביריה או כמה יריות באוויר כדי לסלקם מהאוויר. בהטיית קנה הנשק כלפי הילדים ראה השופט שטרומן פיונות, ולכן הרשיע את הנאשם בהריגת הילד. ההפתעה הגדולה היתה בגזר-הדין. התביעה ביקשה עונש חמור כדי להרתיע את מתנחלי הגדה המערבית, אבל יצו לעשות דין לעצמו. התביעה ציטטה פסק-דין שגזרו 10 ו-12 שנות מאסר במיקרים דומים. בין היתר צוטט גם פסק-דין של השופט שטרומן עצמו, בעניין הריגת הילדה במאפייה בשכם, שם נזר על הנאשם עונש של 10 שנות מאסר.

השופט לא התרשם מהתקדימים הללו. הוא מצא כי במיקרה זה הענישה צריכה להתמקד ברשלנות שגרמה לכך שבאותן נסיבות, לא היה רק ירי באוויר, אלא גם ירי קטלני בגופו של ילד. השופט הביע צער על מותם של ילדים ונערים, בין אם הם מבני ישראל ובין אם הם מבני ישמעאל וקבע: "בנותני את דעתי על הנסיבות שבהן נמצא הנאשם, ועל כך שלדעתי נסיבות אלה נגרמו על-ידי ילדים ונערים, שבמקום להימצא בימים טרופים אלה תחת השגחת הוריהם ומוריהם, עסקו ביידוי אנבים עד כדי סיכון והסגת גבול המיטרה מתחומם — אינני סבור שדין הנאשם להיענש כחומרה בגין ההריגה." אישגוייב נידון לשישה חודשי-מאסר, שאותם היה אמור לרצות בעבודות

ענת סרנסקי, העולם הזה

השופט שטרומן: הורים אחראים לילדים

הראייה שעל בית-המישפט לאמץ לו, נוכח התוצאה שאין חמורה ממנה, של קטילת אדם. סבורנו כי העונש אינו מבטא את הערך הראוי לחיי אדם, כאשר הם, ועל לול להתפרסם כהשלמה עם גורמת התנהגות שהרעת אינה סובלת. שעה שעניין לנו במעשה שמפאת חומרתו חותר תחת עצם קיומה של חברה אנטי-שית. קבע בית-המישפט העליון. עונשו של אישגוייב הוחמר והועמד על שלוש שנות מאסר בפועל.

הנאשם עירער על הרשעתו והתבייר עה עירערה על קולת העונש. בית-המישפט העליון, מפי השופטים אהרון ברק, שלמה לוי ואלהו גולדברג רחה את עירעורו של אישגוייב. לעומת זאת קיבל בית-המישפט העליון את עירעורו רה של התביעה על קולת העונש. "סלחנות כלפי הנאשם ומציאת אשם תורם" בהוריו ומוריו של המנוח, על שלא ראגו שיהא בהשגחתם, ולא יעסוק ביידוי אנבים — אינה הענישה

האינתיפאדה: מקל בגלגלי הצדק

שני עניינים התגלו, במהלך השנה, כמאיימים על המישפט והצדק הישראלי. העניין הראשון, פרשת השחיתות ובתי-המישפט, הגולה בנתיים כעניין שולי, הנוגע בעיקר לכמה פקידים וקומץ שופטי-תעבורה. שיטת המישפט הישראלית לא נפגעה ממנו. העניין השני, המחמיר מיום ליום, נוגע להשלכות המישפטיות של האינתיפאדה. עניין המאיים על שיטת המישפט הישראלי כולה, ועל הצדק ועל זכויות-האזרח במדינה.

ההרג המתמשך בשטחים הכבושים הפך את ההריגה והרצח לעניין יומיומי. ערך חיי-אדם עבר פחות חמור גם בדת-הקהל הישראלי וגם בפסיקה בתי-המישפט במדינה. מדי שבוע מפרסם העולם הזה מיספר מסמרי-שיער של קורבנות האינתיפאדה.

המיספר גדל משבוע לשבוע, ואילו התייחסות הציבור אליו הולכת ופוחתת. מיספר הקורבנות הפסיק כאילו לסמל חיי-אדם, והפך למיספר סטטיסטי יבש ומשעמם. השלכות האינתיפאדה גורמות משבר חמור ומסוכן למישפט הישראלי. לפתע נראה כי באותה שיטת-מישפט עצמה יש הבדל בין התייחסות להריגתו של יהודי ולהריגת ערבי, וכי ערכם של חיי-אדם תלוי בלאומיותו של הקורבן.

למערכת המישפטית כולה יש יחס שונה לגמרי אל נאשם יהודי וערבי. כאשר החשוד בזריקת האבן, בקבוק התבערה או פגיעה בנפש הוא ערבי, הוא נעצר מיד. לא קרה מיקרה אחד שבו שוחרר ממעצר ערבי החשוד במגיע ביהודי. גם מונירה דאוד, הידועה כ"אשה מביתא", אם לילדים ובהריון מתקדם, נעצרה עד תום ההליכים.

לעומת זאת, כאשר החשוד בהריגה, פגיעה או פגיעה, הוא יהודי, מתנחל או חייל, אין מבקשים בדרך כלל את מעצרו. החולי ויסי הדסי, מפתח-תיקוף, שהרג צעיר ערבי בטענה שניסה לחטוף את גופו, לא נעצר כלל. להיפך, היו רבים ששיבחו אותו והפכו אותו לגיבור לאומי, בטרם נחקר העניין.

נחש ולרשטיין, ראש מועצת מטה-בנימין, נסע בינואר יחד עם חבר מישוב פסגות לכיוון עופרה. השניים הבחינו בדרך בצמית בוער על הכביש. הם עצרו את מכוניתם, ולרשטיין ירד וירה כמה יריות מתת-ק"ו לעבר חבורת נערים ערבים.

הוא המשיך לרדוף אחריהם ופגע בהם במרחק 100 מטרים ממכוניתו. אחד הנערים, זיאד חמד, נהרג ואחר נפצע. איש לא דרש כלל לעצור את ולרשטיין.

במשפט זמן רב שהה תיקו של ולרשטיין אצל היועץ-המישפט ממשה, וסניגורו של החשוד, עורך-הדין אורי וגמן, אף זכה לשימוע, דבר יוצא-דופן. אחרי השימוע החליט היועץ המישפטי להעמיד את ולרשטיין לדין באשמת הריגה ופגיעה בנסיבות מחמירות. אך גם לאחר הגשת כתב-האישום לא נתבקש מעצרו של הנאשם. ולרשטיין חופשי, והוא ממשיך לכהן בתפקידו כראש מטה בנימין. קרובי-מישפחה של הנער ההרוג, רצו לפנות בעתירה לבג"ץ, כדי להחליף את סיעת העבירה מהריגה

סעיף 49 לאמנה זו אוסר על גירוש אוכלוסין מקבוצות או כבודדים. פירוש המילולי של הסעיף אינו מאפשר את גירושם של הערבים. אולם מדינת ישראל מפרשת את האמנה על פי כוונתה ולא על פי מילותיה המפורשות. ישראל טוענת כי כוונת הסעיף באמנה היא למנוע הגליית אוכלוסיות שלמות, כפי שנעשה במילחמת-העולם השנייה, על-ידי הגרמנים, וכי אין הוא אוסר על מדינת ישראל להגלות אנשים המאיימים על שמירת הסדר בשטחים הכבושים.

ארבעה משופטי הבג"ץ קיבלו את פירושה של המדינה לאמנה הבינלאומית ורק שופט אחד, נבריאלי בך, דחה אותה. אבל כל חמשת השופטים קיבלו את הטיעון כי גם אם סותרות תקנות-ההגנה את אמנת ז'נבה, חוק המדינה הוא שגובר, ועל כן הגירושים חוקיים. מרופסור רות למידות, מומחית למישפט בינלאומי, הצהירה בשיחה עם עיתון הארץ באוגוסט השנה, כי אם החוק שלנו סותר את האמנה, עלינו לשנות את החוק.

עניין נוסף המאיים על קיומה של המדינה כמדינת-חוק, הוא עניין המעצרים מינהליים. בבתי-הכלא של המדינה עצורים כעת כמה אלפי עצירים מינהליים. מעצר מינהלי, שגם הוא מתבסס על תקנות-ההגנה נעשה בהליך מקוצר מאוד וכמעט ללא ביקורת.

אנשי שרות-הביטחון אוספים חומר על האדם המיועד למעצר מינהלי. את מסקנותיהם מהחומר הזה מגישים לשר-הביטחון. שר-הביטחון מקדיש כחצי שעה לבדיקת החומר שלפניו ומצויא את צו-המעצר. על צו-המעצר זה יש אמנם עירעור לפני נשיא בית-המישפט מחוזי או סגנו. אבל מכיוון שהחומר הוא חסוי, אין סניגורו של העציר או אפילו העציר עצמו יכול לראות את החומר שנגדו. לדין בעירעור, יושבים נציגי שרות-הביטחון על השופט בלישכתו, דנים בחומר החסוי, ואחר כך מהליט השופט אם יש רגליים לערר אם לאו.

נשיא בית-המישפט חשף במהלך השנה לדיונים רבים כאלה עם אנשי שרות-הביטחון, מבלי שלסניגורים תהיה אפשרות להשיב, ועל כן קשה לו מאוד לחלוק על מסקנותיהם. רק לעיתים נדירות נפסל צו מעצר מינהלי. באחרונה פנו נציגיהם של כמה עצירים לבג"ץ, בבקשה להתיר להם לראות את החומר החסוי נגד העצורים.

גם תנאי המעצר במיתקן הכליאה בקציעות יידונו לפני הבג"ץ.

שופטי בית-המישפט העליון, בראשותו של הנשיא מאיר שמגר, ביקרו במיתקן, כדי לעמוד במו עיניהם על התנאים השוררים בו. בטרם הספיקו השופטים לבקר במיתקן, היתה בו התפרעות, שבמהלכה נהרגו שני עצירים מיריות השומרים. לא ברור עדיין אם מישוה יתן את הדין על מותם של השניים.

מי שחושב כי שיטת-המישפט הישראלית אינה מושפעת על-ידי מישפטיהם של נאשמים ערביים, אינו אלא טועה. מי אי-אפשר להפריד בין צדק ליהודים וצדק לערבים. מי שמזלזל היום בחייו של נער ערבי יזלזל מחר בחייו של יהודי.

לרצח. אולם בית-המישפט הגבוה לצדק סירב להתערב בהחלטתו של היועץ-המישפטי. מתנחל אחר, ישראל זאב משילה, נאשם בהריגת רועה ערבי ופציעת רועה נוסף. המיקרה קרה בתחילת יוני השנה, כאשר זאב ירה לעברם של הרועים שרעו את עדרם סמוך לישוב. לדיברי קרובי ההרוגים הכיר המתנחל את הקורבנות ולא שעה לקראותיהם לעברו. התברר כי שעה שגורו היריות כעו הרועה על כרתי וזהו הכלל. במיקרה זה התבקש מעצרו של הנאשם, אולם שופט בית-המישפט בירושלים סירב לעצרו. בעיקבות עירעורה של הפרקליטות, החליט שופט בית-המישפט העליון, שלמה לוי, לעצור את זאב עד תום ההליכים. בינתיים הגיש סניגורו הד"ר יעקב ויינרוט עתירה לבג"ץ, בבקשה שזאב יידון לפני בית-דין צבאי, בטענה שבעת המיקרה הוא פעל כחייל-מילואים מתנדב.

המנייה להעברת הדין לבית-דין צבאי מובנת היטב לאחר שמפקד חטיבה בנפת-יהודה נידון באחרונה לנויפה על-ידי סגן הרמטכ"ל, בעיקבות גרימת מותו של תושב הכפר בנינועים. באפריל השנה, הבחין כוח צה"ל בצעיר בורח לעבר ההרים שבמחלל התפרעות בכפר. מפקד החטיבה וקצינים נוספים פתחו במירדף במסוק אחרי הנער הבורח. המח"ט ירה ופגע את הערבי, שמת אחר כך מפצעיו. בעיקבות חקירה הודח הקצין מצה"ל ונידון לנויפה.

ך לא רק פסיקה בעניין הריגה וגרימת מוות מסכנת את שיטת-המישפט הישראלי. גם עונשים של גירוש, הריסת בתים ומעצרים מינהליים מסכנים את זכויות-האזרח במדינה.

בית-המישפט הגבוה לצדק אמר את דברו בכמה עניינים. הבג"ץ הציג לפרקליטות-המדינה לאפשר לכל מישפחה שביתה עומד ליהרס, לערער על כך, בעיקבות עתירה עקרונית שהגישה האגודה לזכויות האזרח. אלא שהפרקליטות הודיעה כי אין הצעת השופטים מקובלת עליה.

עתירה נוספת של האגודה לזכויות האזרח נוגעה לניתוק קו הטלפון לחו"ל, לאזרחי השטחים הכבושים. בעיקבות העתירה קבעו שלטונות צה"ל נהלים חדשים. שלפיהם יוכלו תושבי השטחים הכבושים לערער לפני המפקד הצבאי באזור על ניתוק קו-הטלפון שלהם לשיחות לחו"ל. בעתירת האגודה נאמר כי מתחילת ההתקוממות בשטחים הכבושים תודרכו עובדי המרכזיה הבינלאומית לשקל לתושבי השטחים הכבושים ולאמר כי ההתקשרות לחו"ל אינה אפשרית מכיוון שהקוים אינם תקינים. הבג"ץ דחה את העתירה.

החלטת הבג"ץ בעניין גירוש ערבים - אישרה את הגירוש. בהרכב של חמישה שופטים דן הבג"ץ בשאלה הקשה אם אמנם צו-גירוש המוצא על-פי תקנות ההגנה לשעת חרום (1945) הוא חוקי. נציגי המגורשים טענו כי תקנות-ההגנה סותרות את המישפט הבינלאומי הקבוע באמנת ז'נבה 1949.